

CHDPU

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA'LIMI V AZIRLIGI

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

ANIQ FANLAR FAKULTETI

**“SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN RAQAMLI PEDAGOGIKA:
TA'LIMDAGI TRANSFORMATSIYA, STRATEGIYALAR VA XALQARO
TAJRIBA” MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN**

MATEREA LLARI

**МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ ПО ТЕМЕ «ЦИФРОВАЯ ПЕДАГОГИКА НА
ОСНОВЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: ТРАНСФОРМАЦИЯ В
ОБРАЗОВАНИИ, СТРАТЕГИИ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ»**

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE ON THE TOPIC:**

**“ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED DIGITAL PEDAGOGY:
TRANSFORMATION IN EDUCATION, STRATEGIES, AND
INTERNATIONAL EXPERIENCE”**

22-23 MAY 2026 YIL

Chirchiq 2026

EMPATIYA VA EMOTSIONAL INTELLEKTNI RIVOJLANTIRISH: ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Matyaqubov Kamaladin Kuronboyevich
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Texnologik ta'lim kafedrası dotsenti
[**komolodinmatyakubov87@gmail.com**](mailto:komolodinmatyakubov87@gmail.com)

Annotatsiya: Mazkur tezisdá empatiya va emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy hamda amaliy asoslari yoritilgan. Shuningdek, umumiy o'rta ta'lim maktablarida tarbiya jarayonida empatiya va emotsional intellektni shakllantirishning samarali pedagogik usullari, interfaol metodlari hamda ularning o'quvchilar shaxsini rivojlantirishdagi ahamiyati ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilingan.

Аннотация

В статье изложены теоретические и практические основы развития эмпатии и эмоционального интеллекта. Также представлен научный анализ эффективных педагогических приемов и интерактивных методов формирования эмпатии и эмоционального интеллекта в образовательном процессе общеобразовательных школ, а также рассмотрена их значимость для личностного развития учащихся.

Abstract

This paper outlines the theoretical and practical foundations for developing empathy and emotional intelligence. It also provides a scientific analysis of effective pedagogical techniques and interactive methods for fostering empathy and emotional intelligence within the educational process in general secondary schools, as well as their significance for the personal development of students.

Kalit so'zlar: empatiya, emotsional intellekt, tarbiya, neyropedagogika, kommunikativ kompetensiya, hissiy ong, ijtimoiy ko'nikmalar, refleksiya, pedagogik texnologiyalar.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimi oldida nafaqat bilimli, balki ma'naviy barkamol, hissiy jihatdan yetuk hamda boshqalar bilan samarali muloqot qila oladigan shaxsni tarbiyalash vazifasi turibdi. Shu sababli empatiya va emotsional intellektni rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Empatiya – insonning boshqa kishining hissiyotlarini tushunishi, ularni his qila olishi va unga mos ravishda munosabat bildirish qobiliyatidir. Emotsional intellekt esa insonning o'z hissiyotlarini anglash, boshqarish, boshqalarning hissiyotlarini tushunish hamda samarali ijtimoiy munosabatlarni yo'lga qo'yish kompetensiyasidir.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori emotsional intellektga ega o'quvchilar nafaqat o'qishda, balki ijtimoiy hayotda ham muvaffaqiyatliroq bo'ladilar. Shu sababli empatiya va emotsional intellektni rivojlantirish ta'lim-tarbiyaning ajralmas qismi hisoblanadi.

Empatiya va emotsional intellektning tarkibiy qismlari

Empatiya quyidagi komponentlardan iborat:

- kognitiv empatiya (boshqani tushunish);

- affektiv empatiya (uning hissiyotlarini his qilish);
- xulqiy empatiya (unga yordam berishga tayyorlik).

Emotsional intellekt esa quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

- o'z his-tuyg'ularini anglash;
- his-tuyg'ularni boshqarish;
- ichki motivatsiya;
- boshqalarning hissiyotlarini tushunish;
- samarali muloqot va ijtimoiy ko'nikmalar.

Mazkur komponentlar bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, shaxsning ijtimoiy moslashuvi va muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga xizmat qiladi.

Empatiya va emotsional intellekt qanday rivojlanadi?

Empatiya va emotsional intellekt tug'ma qobiliyat emas. Ular ta'lim, tarbiya, oilaviy muhit hamda ijtimoiy tajriba asosida bosqichma-bosqich rivojlanadi.

1. Oiladagi tarbiya orqali

Farzand bilan samimiy muloqot qilish, uning hissiyotlariga hurmat bilan qarash hamda ota-onaning shaxsiy namunasi empatiya rivojlanishining asosiy omillaridan biridir.

Bolaga:

- fikrini erkin aytish;
- boshqalarga yordam berish;
- kechirimlilik;
- hurmat;
- mehribonlik

kabi qadriyatlarni singdirish emotsional intellektning shakllanishiga xizmat qiladi.

2. Ta'lim jarayonida

Maktab o'quvchilarning hissiy rivojlanishida muhim o'rin egallaydi.

Tarbiya fani darslarida quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

Rol o'ynash

O'quvchilar turli hayotiy vaziyatlarni ijro etish orqali boshqalarning hissiyotlarini tushunishni o'rganadilar.

Natijada:

- hamdardlik;
- sabr;
- mas'uliyat;
- muloqot madaniyati

rivojlanadi.

Keys-stadi

Hayotiy muammoli vaziyatlar tahlil qilinadi.

Masalan:

Sinfidagi yangi o'quvchi tengdoshlari tomonidan qabul qilinmasa qanday yo'l tutish kerak?

Bunday vaziyatlarni tahlil qilish empatik fikrlashni rivojlantiradi.

Munozara

Turli nuqtai nazarlarni tinglash orqali o'quvchilar:

- bag‘rikenglik;
 - hurmat;
 - murosaga kelish
- ko‘nikmalarini egallaydilar.

Aqliy hujum

O‘quvchilar muammoni hal qilishning turli variantlarini taklif qiladilar.

Bu esa:

- ijodiy fikrlash;
 - hissiy moslashuvchanlik;
 - ijtimoiy faollikni
- rivojlantiradi.

Vaziyatli topshiriqlar

O‘quvchilarga real hayotga yaqin topshiriqlar beriladi.

Masalan:

"Sizning do‘stingiz xafa bo‘lib qoldi. Siz qanday yo‘l tutasiz?"

Bu topshiriqlar empatik qaror qabul qilishni rivojlantiradi.

Bahs-munozara

Bahs davomida o‘quvchilar:

- fikr almashadi;
- boshqalarning nuqtai nazarini hurmat qiladi;
- hissiyotlarni nazorat qilishni o‘rganadi.

Neyropedagogik yondashuv

So‘nggi yillarda neyropedagogika empatiya va emotsional intellektni rivojlantirishda muhim ilmiy yo‘nalish sifatida qaralmoqda.

Miya faoliyatiga oid tadqiqotlar quyidagilarni ko‘rsatmoqda:

- hissiy tajribalar neyron bog‘lanishlarni mustahkamlaydi;
- ijobiy muloqot o‘quv motivatsiyasini oshiradi;
- refleksiya hissiy boshqaruvni yaxshilaydi;
- hamkorlikda o‘qitish empatiyani kuchaytiradi.

Neyropedagogik texnologiyalar orqali o‘quvchilar nafaqat bilim oladi, balki hissiy jihatdan ham rivojlanadi.

Empatiya va emotsional intellektni rivojlantirish vositalari

Quyidagi vositalar yuqori samaradorlikka ega:

- refleksiya mashqlari;
- hissiyotlar kundaligini yuritish;
- guruhli loyihalar;
- kooperativ ta‘lim;
- psixologik treninglar;
- art-terapiya;
- drama elementlari;
- multimedia vositalari;
- videoroliklarni tahlil qilish;
- ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish.

Mazkur usullar o‘quvchilarning hissiy tajribasini boyitadi.

Pedagogning roli

Empatiya va emotsional intellektni rivojlantirishda o'qituvchi yetakchi subyekt hisoblanadi.

Pedagog:

- o'quvchilarga nisbatan hurmatli munosabatda bo'lishi;
- faol tinglash texnikasidan foydalanishi;
- ijobiy psixologik muhit yaratishi;
- individual yondashuvni qo'llashi;
- rag'batlantirish metodlaridan foydalanishi lozim.

Pedagogning shaxsiy namunasi o'quvchilarda empatik xulq-atvorni shakllantiruvchi eng muhim omildir.

Kutilayotgan natijalar

Empatiya va emotsional intellektni muntazam rivojlantirish natijasida o'quvchilarda:

- hissiy barqarorlik ortadi;
- nizolar kamayadi;
- kommunikativ kompetensiya rivojlanadi;
- jamoada ishlash ko'nikmalari shakllanadi;
- liderlik qobiliyati kuchayadi;
- akademik natijalar yaxshilanadi;
- stressga chidamlilik ortadi;
- ijtimoiy moslashuv darajasi oshadi.

Shuningdek, o'quvchilarda insonparvarlik, bag'rikenglik va fuqarolik mas'uliyati kabi fazilatlar mustahkamlanadi.

Xulosa

Empatiya va emotsional intellekt XXI asr kompetensiyalarining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ularni rivojlantirish uzluksiz pedagogik jarayon bo'lib, oilaviy tarbiya, maktab muhiti, zamonaviy pedagogik texnologiyalar hamda neyropedagogik yondashuvlar uyg'unligida samarali natija beradi. Ayniqsa, tarbiya fani darslarida rol o'ynash, keys-stadi, bahs-munozara, vaziyatli topshiriqlar, refleksiya va hamkorlikdagi ta'lim metodlarini qo'llash o'quvchilarda empatik fikrlash, hissiy boshqaruv va samarali ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada jamiyat uchun ma'naviy barkamol, hissiy jihatdan yetuk va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash imkoniyati kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Goleman D. *Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.
2. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D. *Emotional Intelligence: Theory and Practice*.
3. Rogers C. *On Becoming a Person*.
4. Hoffman M.L. *Empathy and Moral Development*. Cambridge University Press.
5. Vygotskiy L.S. *Psixologiya razvitiya rebenka*.
6. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
7. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining Tarbiya fani bo'yicha me'yoriy hujjatlari.

		MOHIYATLI O'QUV MATERIALLARIDAN FOYDALANISH USULLARI	
15.	Umarova Shohida Absalomovna	MIGRANT OILALARDA AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY QADRIYATLAR UYG'UNLASHUVINING PSIXOLOGIK JHATLARI	62
16.	Юлдашева Т.А.	РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НАЦИОНАЛЬНЫХ ГРУПП В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ	65
17.	Karimov Ravshanbek Rizomatovich	IJTIMOIIY-PEDAGOGIK KOMPETENTLIK MUAMMOSINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TADQIQOTLARDA O'RGANILISHI	69
18.	Юсупова Феруза Махкамовна	ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ	76
19.	Rustamova Zuhro Sanjar qizi	BOKS MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK VA TAKTIK TAYYORGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI	80
20.	Sodiqova Nurgul Tursunboyevna	UY TA'LIMIDA O'QUVCHILARNING O'QISH SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI.	84
21.	Bozorboyev Javlon	OLIY TA'LIMDA GAMIFIKATSIYANI JORIY ETISHNING TEXNIKPEDAGOGIK MEXANIZMLARI	87
22.	J.B.Sotvoldiyev	BELBOG'LI KURASHCHILARNI TEXNIK TAYYORGARLIGINI SHAKLLANISHI VA SPORT NATIJALARIGA TA'SIRI	92
23.	Matyaqubov Kamaladin Kuronboyevich	EMPATIYA VA EMOTSIONAL INTELLEKTNI RIVOJLANTIRISH: ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR	98
24.	Sattorbekov Ravshanjon Solijonovich	PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARI BO'LAJAK JISMONIY MADANIYAT O'QITUVCHILARINI KLASTER METODI VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH	102